

Jak zvítězit a přitom si neublížit

Považuji za nutné ještě jednou zdůraznit, že zdánlivě jednoduché a snadno zapamatovatelné věty knihy Mistra Suna nejspíš čteme jen velmi neúplným způsobem, protože text v sobě nese několik úrovní porozumění. I běžná slova ve staré čínštině mohla znamenat něco jiného než tatáž slova v moderní čínštině, o překladu ani nemluvě. Naštěstí ke Knize existuje asi tucet klasických komentářů, které umožňují porozumět hlavním principům. Čínská mysl pracuje s paradoxy, což znamená, že jednotlivé výroky si občas mají odporovat.

Zatímco evropská logika začíná s nějakou tezí a pak ji zpochybní, načež dojde k syntéze, a přitom se celou dobu pohybuje v jedné myšlenkové dráze, čínská logika snese víc paralelních výpovědí vedle sebe, asi jako když řeka teče několika koryty zároveň. Nás Evropany to mate, protože čteme jednoduché, srozumitelné věty a neumíme si za nimi bez dalšího studia představit celé klubko názorů a významových rovin. Proto si jeden z překladatelů – Victor Mair – stěžuje, že Sunova kniha je místy k „zešílení nesrozumitelná“ (madde-ningly obscure). Musíme také počítat s tím, že v dávných dobách,

kdy ještě nebyl objeven papír, se knihy psaly např. na bambusové úštěpy, takže nemohly být příliš dlouhé. V některých případech to byly abstrakty knih a zbytek výkladu tvořilo ústní podání. V evropské tradici známe podobný přístup třeba u Aristotela.

Kniha Mistra Suna je zároveň jednou částí souboru čtyř škol a dává úplnější smysl jen v rámci celku složeného z několika strategických okruhů. V tomto pojetí by bylo nutné se ke správnému či alespoň hlubšímu čtení knihy Mistra Suna propracovávat celá léta. Mállokterý z čtenářů, ale i překladatelů má svých třicet let intenzivního studia na to, aby se knize pokusil porozumět, a snad to ani není nutné. Kniha se dá číst jako báseň, jako inspirace, jako filozofický, ale přesto praktický text o tom, jak zvítězit v konfliktu a nezničit si přitom duši. Některé její poučky nám mohou pomoci v osobním životě, ale jiné jsou zhoubné. V žádném případě to není kniha jednoznačně moudrosti.

Taktika, strategie a stratagem

Všechny tyto tři pojmy do sebe přecházejí a zejména v současné době se často zaměňují. Třeba obchodní strategie pro prosazení určitého produktu je spíš obchodní taktikou, ale toto slovo už používáme málokdy.

Bojová taktika je věda i umění, jak rozmístit jednotky a jak s nimi v boji manévrovat, abychom dosáhli vítězství. Na osobní úrovni představuje taktika pečlivě naplánovanou činnost zaměřenou k dosažení určitého cíle. Strategie je sice definována podobně, ale ve svém původním významu častěji znamenala dlouhodobý plán. Tedy člověk má určitou životní strategii, které se drží celé roky či desetiletí, ale pro splnění dílčích, praktických úkolů volí vždy jinou, situaci odpovídající taktiku. Strategie je tedy širší, obecnější termín, do kterého obvykle zahrnujeme i morální postoje a hodnoty, jako je neublížovat, pomáhat rodině, nevítězit za každou cenu či nepoškozovat přírodní prostředí. Taktika v sobě obsahuje hlavně praktickou, často až chladně pragmatickou rozvahu; strategie životní filozofii státu, firmy či člověka.

Stratagem je slovo, které v češtině často neslyšíme a málo se používá i v evropských jazycích, protože je pramálo křesťanské, tedy nepočítáme-li jezuity. Žádný překlad z čínštiny se však bez něj neobejde, protože čínská strategie vždy byla hlavně souborem stratagemů. Můžeme je definovat jako velmi pečlivě naplánovaný způsob, jak něčeho dosáhnout nebo se s něčím vypořádat, a to často za použití triku či lsti. Se stratagemy se v běžném životě setkáváme několikrát za den, protože bývají součástí reklam (reklama jako umění vytvořit zdání) či volebních kampaní (najít ten správný trik na voliče).

